

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMADA SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KONUMU

ELİF HABİP

POLİTİKA NOTLARI

İLKE PN 64 | OCAK 2025

İLKE Yayın No: 246

E-ISBN: 978-625-8350-62-3

DOI: <http://dx.doi.org/10.71174/pn064>

Editör: Fatih Yaman

Yayın Koordinatörü: Mehtap Nur Öksüz

Yayın Sekreteri: Elif Akkuş

Tasarım: Betül Berra Kurt

Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul

Telefon: +90 216 532 63 70 | E-posta: sta@ilke.org.tr | Web: ilke.org.tr

İLKE Vakfı, toplumsal meselelerle ilgili bilgi, politika ve strateji üreten, karar alıcılara yol gösterecek araştırmalar yapan ve gelecek için gerekli birikimin oluşmasına katkı sağlayan bir sivil toplum kuruluşudur.

Bu Politika Notu Sivil Toplum Akademisi (STA) tarafından hazırlanmıştır. STA; gönüllü, sivil ve katılımcı bir sivil toplum hedefini hayata geçirmek üzere düşünce ve strateji üretmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınmada Sivil Toplum Kuruluşlarının Konumu

ÖZET

Etkisi her geçen gün artan küresel çevre sorunlarıyla mücadelede, çevre ile yaşam arasındaki dengeyi sağlama konusunda devletlere, işletmelere ve hatta bireylere önemli görevler düşmektedir. Küresel çevre sorunlarıyla mücadele etmek için sorumluluk alan sivil toplum kuruluşları hem birer aktör olarak hem de diğer aktörleri birbirine bağlamak için çalışmaktalar ve gün geçtikçe etki sahalarını artırmaktadırlar. Sürdürülebilirlik kültürünü inşa etmek için çabalayan uluslararası çevre STK'larına paralel olarak Türkiye'deki çevre ve diğer STK'ların çevre uygulamalarına katılımı ve sürdürülebilir kalkınma için gereken amaçlarda işbirliği yapmaları vurgulanmaktadır. Aynı zamanda küresel çevre sorunlarıyla mücadele etmek ve uluslararası alanda işbirliğine entegre olunması için STK'ların uluslararasılaşma konusundaki eksiklikleri ve sürece uygun dönüşümleri öne çıkarılmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının yeşil organizasyon ve yeşil insan kaynakları yönetimi açısından ele alınmasının öneminden hareketle bu çalışmada, sürdürülebilir kalkınmada sivil toplum kuruluşlarının etkilerinin artırılması ve çerçevelerinin genişletilmesi adına hem sivil toplum kuruluşlarına hem de politika yapıcılara öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çevre odaklı STK, sivil toplum kuruluşları, sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilirlik kültürü.

YAZAR HAKKINDA

Elif Habip

Elif Habip, 2016 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme Bölümünden mezun oldu ve aynı yıl Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler çift anadal programını tamamladı. Habip, 2018 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim ve Organizasyon tezli yüksek lisans programından mezun oldu. 2018 yılında doktora programına kabul edilmesinin ardından akademik kariyerine yöneldi. Aralık 2022'de "Yeşil Girişimcilik" başlıklı tezini savunarak doktora derecesini aldı. Habip, akademik hayatına devam etmekte ve öğrencilik yıllarından beri yer aldığı sivil toplum kuruluşlarındaki çalışmalarını aktif olarak sürdürmektedir.

Giriş

İnsanlığın günümüzde karşı karşıya kaldığı en büyük sorunlardan biri farklı biçimlerde kendini gösteren çevre problemleridir. Çevre sorunlarının bu boyuta taşınmasındaki temel etken ise insanın doğa ile olan ilişkisindeki dengeyi bozmasıdır (Menteşe, 2017, s. 383). İnsan toplulukları ekonomik, siyasi ve sosyal olarak hayatlarını inşa ederken ortak payda olan çevrenin aleyhine süreç işletmektedirler. Ekonomik kalkınma uğruna verilen mücadeleler, doğal kaynakların yok edilmesiyle birlikte çevre sorunlarının hızla artmasına neden olmuştur. Bu sorunlar; iklim krizi, kirlilik, kuraklık, biyoçeşitlilikte azalma ve sosyal boyutta iklim göçü gibi olumsuz etkilerle kendini göstermiş ve dünya genelinde küresel çevre problemlerinin tanımlanmasına yol açmıştır (Habip, 2022, s. 71-72).

Küresel çevre sorunlarıyla mücadelede çevre-yaşam dengesini sağlamak için bireylerin, devletlerin ve özel kuruluşların hızlı ve kararlı adımlar atması gerekmekte, bu süreçte de sivil toplum kuruluşları (STK'lar) bireyleri harekete geçirerek bireylerin tavır değişimlerini teşvik eden önemli bir yapı olarak öne çıkmaktadırlar.

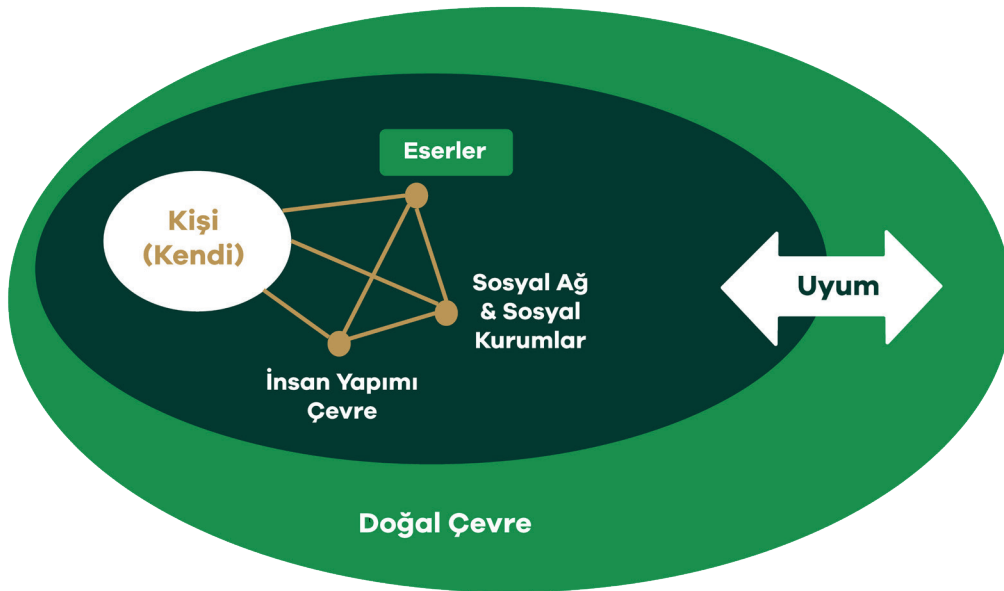
STK'ların çevre konusunda önemli bir aktör olarak konumlanması 1972 Stockholm Konferansı'yla başlamıştır (Doğan & Acet, 2017, s. 38). Bu konferans kapsamında, toplumlara sürdürülebilirlik anlayışının kazandırılması ve sürdürülebilir kalkınma için diğer aktörlerin harekete geçirilmesi adına STK'ların önemi ele alınmıştır. STK'lara verilen önem özellikle uluslararası programlarda (Johannesburg Konferansı, 5. Dünya Kentsel Forumu, vb.) tartışılırken, uluslararası

programlarda STK'lara verilen önem, bu kuruluşların çevre rejimi eylem planlarını ve yapısal yönelimlerini belirlemede etkili olmaktadır.

Sürdürülebilirlik Kavramı ve Konumu

Kavram, ilk kez bir "sınır terim" olarak 1712 yılında "sürdürülebilir" orman yönetimi için kullanılmıştır (Scoones, 2007, s. 589). Kavram bugün sürdürülebilir şehir, sürdürülebilir ekonomi, sürdürülebilir mimari ve sürdürülebilir işletme (Scoones, 2007, s. 590; Owen & Dovvey, 2008, s. 9) gibi çeşitli kavramlarla interdisipliner çalışma alanlarına imkan açmaktadır. Sürdürülebilirlik; ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla 1987'deki Brundtland Raporu'nda "sürdürülebilir

kalkınma" kavramıyla ele alınmıştır (Khulman & Farrington, 2010, s. 3436). Bu bağlamda kavram "gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden bugünün gereksinimlerini karşılayan kalkınma" olarak tanımlanır (WCED, 1987, s. 2). Bu anlayış, sürdürülebilirliğin üç boyutunun geçmiş ve gelecek arasında bağ kurmasını vurgulayarak sürdürülebilir bir toplum ve kültürün inşa edilmesini zorunlu kılmaktadır. Sürdürülebilirlik, başlangıçta doğal kaynakları koruma kaygısıyla ele alınırken zamanla insanın dünya ile kurduğu ilişkide kârın maksimizasyonuna indirgenmiştir (Slingerland vd., 2003, s. 29). İnsan-dünya ve kârlılık dengesi üzerinden gerçekleşen bu dönüşümün makul seyri ise sürdürülebilirlik kültürünün gelişmesiyle mümkündür.

Şekil 1. İnsan Yapımı Çevre ve Doğal Çevre Arasındaki Uyum

Kaynak: Kashima, 2020

İklim değişikliği ve çevre kirliliğiyle mücadele etmek, çevre duyarlılığına sahip insanları bir araya getirerek sürdürülebilirlik kültürü inşa etmek açısından sivil toplum kuruluşlarının rolü giderek önem kazanmaktadır.

Sürdürülebilirlik Kültürü Nedir?

Sürdürülebilirlik kültürü; sürdürülebilir bir yaşam tarzına geçişte iklim değişikliği ve küresel refah gibi zorlukları çözmeyi amaçlayan fikir ve uygulamaları öne çıkaran bir sistemdir (Kashima, 2020, s. 538). Bu kültürün oluşumunda kurumsal destek kadar bireylerin kültürel dinamiklere katılarak katkı sağlaması da önemlidir. Ayrıca, sosyal ağlardaki sürdürülebilirlik normları bu süreçte belirleyici bir rol oynar. Bu nedenle, sürdürülebilirlik normları, insanın sosyal ve yapısal çevreyi inşa etme sürecini etkiler.

Toplumsal hayatın kurucu öznesi olan insan, çevresini inşa etmektedir. Bu doğrultuda insan konut ve ulaşım gibi yapısal çevreyi imar ederken, sosyal ağlar ve kurumlar ile sosyal çevreyi inşa etmektedir. Sosyal çevrenin oluşmasında etken unsur ise kültürdür.

Sürdürülebilirlik kültürünün inşa edilmesinde ve iklim değişikliği ikilemini çözmeye kültürel dinamiklerin katkısının olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda Shank, Kashima, Peters, Li, Robins ve Kirley tarafından 2018 yılında yapılan çalışmada sosyal ağlar içindeki sosyal normlar ve kişiler arasındaki iletişim tanımlanmış ve araştırılmıştır (Robins ve Kirley, 2018, s. 9-10). Buna göre sosyal ağların ve sivil kuruluşların çevre

için işbirliğini artırarak sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasında etkin olduğu vurgulanabilir. Bu doğrultuda; iklim değişikliği, çevre kirliliğiyle mücadele etmek ve toplumda çevre duyarlılığına sahip insanları bir araya getirerek sürdürülebilirlik kültürü inşa etmek adına sivil toplum kuruluşlarının rolü giderek önem kazanmaktadır.

Sürdürülebilirlik ve Sivil Toplum Kuruluşları

Sürdürülebilir bir toplum vizyonunun oluşturulması "yeşil bir ütopya" olarak görülmesine karşın, bireysel yaşamdan başlamak üzere çevre yanlısı düşüncelerin sahiplenilmesi, çeşitlendirilmesi ve eylem alanlarına uyarlanması ile yaygınlaşacak bir kültüre evrilmesiyle gerçekleşebilir. Bireyler, sürdürülebilir fikirler hakkında paylaşımlarda bulunarak, politikacılara temas ederek ve onları etkileyerek, ilgili kuruluşlara başışta bulunarak ve toplumsal tepki oluşturarak süreçlere dahil olabilirler (Fernando vd., 2020, s. 3-5). Toplumsal sürdürülebilirliğin başarısı için güçlü sivil toplum kuruluşları ve katılımcılığın benimsenmesi ise bu süreçte kritik rol oynamaktadır.

Politika notuna ulaşmak için:

Sivil toplum kuruluşları sürdürülebilirlik tartışmalarında kamu ve özel sektörden giderek daha fazla rol talep etmekte ancak bu üç sektör arasında yeterli uyum sağlanamaması süreci zorlaştırmaktadır (Crespy & Miller, 2011, s. 275).

STK'ların kurumsal karar alma süreçlerini etkileyebilme kapasitesi önemli bir mesele olup, geniş temsil gücü sayesinde toplum ve diğer kuruluşlar arasında bir ağ oluşturarak sürdürülebilirlik faaliyetlerinin başarıya ulaşmasında kritik bir rol oynayabilirler. Bakanlıklar, yerel yönetimler, işletmeler ve meslek odaları ile işbirliği yapmaları bu açıdan elzemdir (Fidan, 2020, s. 77). Geniş hedef kitlesi ve işbirliği kapasitesi sayesinde STK'lar, bireylerde çevrenin ve tüm canlıların ortak bir yaşam alanının bulunduğu bilincini oluşturarak toplumsal farkındalık yaratabilir ve kamusal politikaları etkileyebilirler (Küçük & Güneş, 2013, s. 307-308). Sivil toplum kuruluşlarının bu gücü, çevre alanında faaliyet yürüten STK'ların son dönemlerde uluslararası alanda ön plana çıkması ve çevresel sürdürülebilirlik için artan çabada görülmektedir (Güneş, 2011, s. 46).

STK'lar geniş temsil güçleri sayesinde toplum ve diğer kuruluşlar arasında bir ağ oluşturarak sürdürülebilirlik faaliyetlerinin başarıya ulaşmasında kritik rol oynayabilir.

Çevre konusunda faaliyet yürüten uluslararası STK'lar başta olmak üzere ulusal ve yerel sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Çevre bağlamında öne çıkan sivil toplum kuruluşlarından biri Hollanda merkezli Greenpeace'dir (Arslan, 2011, s. 247). Benzer şekilde adını duyuran önemli STK'lardan bazıları World Wildlife Fund (WWF), Friends of the Earth (FoE), The Nature Conservancy (TNC), International Union for Conservation of Nature (IUCN) ve Sierra Club şeklindedir.

Uluslararası birçok sivil toplum kuruluşu edindiği misyon ile küresel çevre politikalarının önemli birer aktörü olarak kabul edilmektedir.

Bu kapsamda STK'ların aktif oldukları çalışma alanları; biyoçeşitlilik ve koruma, çölleşme, sınır aşan hava kirliliği ve iklim değişikliği şeklindedir (Betsill & Corell, 2007, s. 3).

Küresel çevre sorunlarıyla mücadelede STK'ların rolü giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Literatür STK'ların; farkındalık yaratma, eylem çağrısında bulunma, hükümetlerle işbirliği yaparak politikalar oluşturma ve çevresel girişimlerde bulunma gibi çeşitli roller üstlendiğini ortaya koymaktadır (O'Neill, 2014, s. 26; Betsill, 2015, s. 251). STK'lar; çevre sorunlarının uluslararası gündeme taşınmasından, kararların uygulanması ve devlet taahhütlerinin izlenmesine kadar geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir (Raustiala, 1997, s. 725-734). Sürdürülebilir kalkınma süreçlerinde de kilit aktörler olarak öne çıkan STK'lar, bu sürecin önemli bir parçası olarak uluslararası çerçevede desteklenmektedirler (Nasiritousi, 2019, s. 331). Birleşmiş Milletler de STK'ların sürdürülebilir kalkınma amaçlarının uygulanması, izlenmesi ve gözden geçirilmesindeki kritik rollerine dikkat çekilmektedir (UN, 2015, s. 10-27).

Sahip oldukları güç ve kapsam doğrultusunda daha fazla öne çıkan STK'lar ülkelerin ve hatta ulusötesi birliklerin faaliyetlerini şekillendirmektedirler (Raustiala, 1997, s. 721-722). Avrupa'da sıfır atık uygulamaları, döngüsel ekonomiye geçiş ve plastiğin çevre üzerindeki etkisine karşı alınan önlemlerin çoğunda STK'ların etkisi bulunmaktadır. Özellikle plastik atık yönetiminde bir paydaş olarak yer alan STK'lar atık üretiminin azaltılmasını teşvik etmede de önemli bir rol oynarlar. STK'lar toplumsal katılım ve bilimsel araştırmalar yoluyla mikroplastik ve plastik kirliliğine karşı insanlar arasında farkındalık

geliştirilmesine de yardımcı olmaktadırlar (Kumar vd., 2021, s. 19).

Gün geçtikçe etkisi artan ve uluslararası programlara katılımcı olan ve çağrılarda bulunan STK'lar "iklim diplomasisi" başlığı altında değerlendirilmektedirler (Torney & Cross, 2018, s. 40). Türkçe literatürde de yer bulan bu kavram, iklim değişikliğiyle çok disiplinli ve çok taraflı politikalar çerçevesinde mücadele eden bir olgu olarak tanımlanmaktadır (Türkeş, 2022, s. 32). Bu bağlamda, devletler ana aktör olarak vurgulanırken sivil toplum, yerel yönetimler, iş dünyası ve akademiye içeren diğer aktörler de bu sürecin önemli bir paydaşı olarak görülmektedir (Türkeş, 2022, s. 32). Yeni iklim diplomasisi, "insani yardım" konularını da kapsamına aldığı için sivil toplum kuruluşlarının faaliyet alanları genişlemektedir. Bu kapsamda, çevre STK'ları dışında, insani yardım ve kalkınma alanlarında çalışan kuruluşlar da iklim diplomasisinin bir parçası olarak çevre konularında aktif rol üstlenmeye başlayacaktır.

Çevre STK'ları ve Türkiye

İklim krizi ve çevre kirliliğiyle mücadele eden çevre kuruluşları, artan sayıları ve görünürlükleriyle dikkat çekmektedirler. Türkiye'deki çevre STK'ları üzerine yapılan çalışmalar, bu artışı net bir şekilde ortaya koymaktadır. Küçük ve Güneş'in 2013'teki çalışmasında Türkiye'de çevre ve doğal hayatın korunması alanında faaliyet gösteren 1213 dernek bulunduğu belirtilirken 2023 yılında bu sayının 2723'e yükseldiği tespit edilmiştir (Konuk-Kandemir & Habip, 2023, s. 823). Ancak, STK sayısındaki artışa rağmen bu kuruluşların ne kadar aktif oldukları ve ne

ölçüde değer ürettikleri tartışmasına ek olarak nitelik-nicelik farkı, STK'lar arasındaki iletişim eksikliği ve bilgi paylaşımı sorunları da göz ardı edilmemelidir.

Türkiye'deki çevre koruma derneklerinde gönüllü olan 196 kişi ile yapılan bir çalışmada, gönüllülere küresel çevre sorunlarına yönelik sorular yöneltilmiştir. Sonuçlara göre bu sorunlar; doğal kaynakların yanlış kullanımı, küresel ısınma, su kirliliği, biyolojik çeşitliliğin azalması şeklinde sıralanmıştır (Uslu & Marangoz, 2008, s. 124). Sivil toplum kuruluşu gönüllülerinin cevapları, küresel sorunların Türkiye'de bilindiği ve kabul gördüğü yönündedir. Ancak bu sorunların sıralanması ülkeden ülkeye ve bölgeden bölgeye farklı olabilir.

Küresel çevre sorunları ile mücadelede, uluslararası arenadaki sivil toplum içerisinde Türkiye'deki sivil toplum aktörlerinin oynadığı rolün tartışılması gerekmektedir. Dünya genelinde, Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi'nin, Kyoto Protokolü'nün, Paris İklim Anlaşması vb. müzakereler sırasında STK'ların (WWF, DesertNet International, The Nature Conservancy) bilgi sağladığı ve birçok programda belirli roller üstlendiği görülmüştür. Aynı zamanda, STK'ların çevresel yaklaşımlarının resmi delegasyonlar tarafından kullanıldığı da gözlemlenmektedir. Çevre sorunlarına STK bakışının ve etkisinin bu bağlamda önemli olduğu görülmektedir (Corell & Betsill, 2001, s. 86-90). Ayrıca STK'ların çevreye yönelik attığı adımlar ve çalışma konularında benimsedikleri çevre rejimleri ile doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir (Paker, 2012, s. 151).

Türkiye'de ise benimsedikleri çevre rejimleri birbirinden farklı olan iki büyük çevre STK'sı olarak

TEMA ve ÇEKUD yer almaktadır. TEMA çevre ve iklim odaklı önemli ulusal kuruluşlardan biri olarak öne çıkmakta, uluslararası ağ ve toplantılarda yer alarak küresel iklim krizi ile de mücadele etmektedir. TEMA EEB (European Environmental Bureau/Avrupa Çevre Bürosu), CAN (Climate Action Network/Avrupa İklim Eylem Ağı), IUCN (International Union for Conservation of Nature/Dünya Doğa Koruma Birliği) DRYnet Ağı, MIO-ECSDE (Mediterranean Information Office for the Environment, Culture and Sustainable Development/Akdeniz Çevre, Kültür ve Sürdürülebilir Kalkınma Bilgi Ofisi) üyeliklerine sahip olarak BM'ye akredite olmuş ve her yıl COP zirvesinde yer almaktadır (TEMA, 2024).

Kamuoyunda çevreyle ilgili farkındalık oluşturmak amacıyla faaliyetler yürüten ÇEKUD ise Türkiye'nin sürdürülebilirlik adımlarına katkı sağlayan önemli projeler geliştirmektedir. Bu projeler "Sofrada Sıfır Artık", "Kökü Bizde: Yeşil Vatan Hepimizin", "Türkiye-Kore Dostluk Ormanları",

"Çiftçiye Hayat Olsun", "Tohum Topu" vb. şeklinde sıralanabilir (ÇEKUD, 2024).

Sürdürülebilirlik çalışmaları kapsamında dikkate alınan programlardan biri de "Taraflar Konferansı"dır. UNFCCC (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi) kapsamında Taraflar Konferansı tarafından gözlemci olarak kabul edilen, yani gözlemci statüsüne sahip olan STK'lar açıklanmaktadır. Gözlemci STK'ların güncel listesine göre Türkiye'den kabul edilen STK'lar ve bilgileri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1'e göre UNFCCC'nin süreçlerine Türkiye'den dahil olan yalnızca 7 STK bulunması Türkiye'de sürdürülebilir kalkınma amaçlarını benimseyen sınırlı sayıda kuruluş olduğunu göstermektedir. Ayrıca bunların Ankara (4) ve İstanbul (3) merkezli STK olması da yerel STK'ların eksikliğini ortaya koymaktadır. Ek olarak bu kuruluşların tamamının doğrudan çevre STK'sı olmadığı görülmektedir.

Tablo 1. Türkiye'de Taraflar Konferansına Kabul Edilen Gözlemci Statüsündeki STK'lar

Sivil Toplum Kuruluşunun Adı	Kuruluşun Bulunduğu Şehir
Elektrik Dağıtım Hizmetleri Derneği (Elder)	Ankara
Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)	Ankara
Enerji Ekonomisi Derneği (EED)	İstanbul
Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (Derneği) (TİSK)	Ankara
Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA)	İstanbul
Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD)	İstanbul
Türk Tesisat Mühendisleri Derneği (TTMD)	Ankara

Türkiye'de sürdürülebilir kalkınma amaçlarını benimseyen sınırlı sayıda kuruluş bulunmaktadır.

Sürdürülebilirliğin çok boyutlu doğası gereği ekonomik kalkınma, turizm, tarım, endüstri, kentleşme/yapılaşma, ekosistem yönetimi, su kaynakları gibi sorunlar da önemli görülmektedir (Ozmehmet, 2008, s. 11). Bu doğrultuda, iş dünyası ve çevreyi temsil eden Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı, TURMEPA, İstanbul Sanayi Odası, Türkiye Kalite Derneği, Türkiye Kimya Sanayicileri Derneği, TEMA ve TÜSİAD gibi kuruluşlarının işbirliğinde 2002 yılında hayata geçirilen "Sürdürülebilir Gelişme için Çevre Platformu" çevre ile uyumlu çalışmalar yapan Türkiye'nin ilk sivil toplum birlikteliğidir (Altuntaş & Türker, 2012, s. 49; TÜSİAD, 2003).

Farklı alanlarda faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşlarının sürdürülebilirlik çalışmalarına dahil olması, sivil toplumun diğer sektörlerle entegre olmasını ve çevre için daha etkili adımlar atmasını kolaylaştıracaktır. Bütünleştirilmiş bir yapıda gerçekleştirilen faaliyetler toplumsal tabana ulaşmakta kolaylık sağlamakta; ihtiyacın karşılanmasında ve toplumsal katılımın artırılmasında önemli rol oynamaktadır. (Cooper, 2018, s. 2). Bu bağlamda, "Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi" STK'lara kalkınma alanında çeşitli

STK'ların sistemlerini dijitale kaydırarak kâğıtsız ofis üzerine çalışmaya özen göstermeleri STK'ların ikiz dönüşümü için önemlidir.

düzeylede katılım için bir yol haritası sağlamaktadır. Aynı zamanda, sürdürülebilir kalkınma için de koordinasyon ve işbirliğini vurgulamaktadır (Florini, 2018, s. 584).

Türkiye'de sivil toplumun uzlaştığı sürdürülebilirlik konularından biri de "Sıfır Atık"tır. Zira Türkiye'nin sürdürülebilirlik konusundaki vizyon projesi olan "Sıfır Atık Hareketi" aracılığıyla uluslararası alanda Türkiye'nin öncülüğünde BM'de "Küresel Taahhüt" imzalanmıştır (Dışişleri Bakanlığı, 2024). Bu taahhüt belgesindeki kararların uygulanması için sivil toplum kuruluşlarına önemli sorumluluklar düşmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma için STK'ların Dönüşümü

Sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda çalışan STK'ların etkili olabilmesi için belirli adımlar atması gerekir. Toplumu dönüştürmeyi ve politika yapıcıları etkilemeyi amaçlayan kuruluşların ilk olarak yeşil organizasyon yaklaşımını benimsemeleri beklenir. Sıklıkla özel sektörle ilişkilendirilen yeşil insan kaynakları yönetimi (İKY) uygulamaları, yeşil organizasyon kültürü, yeşil iş, yeşil yaka gibi yeşil yönetim yaklaşımlarından STK'lar faydalanabilir.

İlk olarak diğer yapılardan farklı bir organizasyon yapısına sahip olan STK'ların yeşil organizasyon esnekliğini kazanması gerekmektedir. Yeşil organizasyon esnekliği, bir kuruluşun çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda değişim ve krizlere karşı dayanıklılık geliştirme yeteneğini ifade eder (Borah vd., 2023, s. 5735-5737).

Bunun için özellikle dijital dönüşüm ve dijital güçlendirme üzerine odaklanmaları önemlidir. Günümüzde dijital dönüşüm ve yeşil dönüşüm olarak nitelenen “ikiz dönüşüm”, sürdürülebilir kalkınma için itici güç konumundadır (Konu, 2020, s. 657). Bu doğrultuda, STK’lar sistemlerini dijitale kaydırarak kağıtsız ofis üzerine çalışmaya özen gösterebilir. Bu adımlar STK’ların ikiz dönüşümü için önemlidir.

STK’nın hedefi yeşile doğru yönelmek olduğunda faaliyetlerinde de buna uygun sınırlamaları gerçekleştirilmesi gerekir. Bu sınırlamaları planlarken çevre standartlarına uyum için mevcut kapasitesini analiz etmesi gerekir. Bu analizlere bağlı değişim ile çevre sorunlarının düzenlenmesi için uygun çerçeve oluşturur ve kuruluşun sürdürülebilir gelişimini kolaylaştırır (Dragomir, 2021, s. 39). Örneğin bir STK’nın proje faaliyet ve toplantıları için seyahatlerinde karbon ayak izini azaltmak için yeşil ulaşımı (uçak yerine tren) tercih etmesi ve planlamalarını bu şekilde yapması önemlidir. Ayrıca hibrit ve elektrikli araçların tercih edilmesi enerji verimliliğini artırırken CO₂ emisyonlarını azaltmaya katkı sağlar. Çünkü enerji verimliliği nihai tüketimde %44 CO₂ azaltımı sağlar (Keskin & Güven, 2020, s. 365). Diğer taraftan kurum içinde çevre dostu ürünler kullanmak ve tedarik etmek, aynı zamanda yerel ürünleri tercih etmek, STK’ların ekolojik ayak izini azaltmada bir adım olabilir. Kurumda döngüsel sistemin tercih edilmesi ve dönüştürülebilir ürün kullanımının benimsenmesi STK’nın öz kaynaklarının optimal kullanımına imkan doğurur. Bu çerçevede döngüsellığe dayalı bir kaynak ve atık sistemi olan sıfır atık yönetimi STK’ların uygulaması gereken temel adımlardan biridir.

Sonuç

Çevre her geçen gün yok olmaya devam ederken, krizin farkında olan kişiler ve grupların bu durumu dile getirmesi, tutum ve davranış değişikliği için zemin hazırlamıştır. Ancak çevresel felaketlerin küresel bir boyuta erişmesi, konunun farklı aktörler tarafından ele alınmasına ve uluslararası arenaya taşınmasına zemin hazırlamıştır. Ekonomik büyüme ile doğal kaynakların yok olması arasındaki sorunlu ilişki, sürdürülebilir kalkınma kavramının ortaya çıkmasına imkan sağlamıştır. Aynı zamanda ekonomik, sosyal ve çevresel boyutların bir bütün olarak ele alınması ve özellikle topluma entegre edilmesi sürdürülebilir toplum anlayışının oluşmasını sağlayacaktır. Sürdürülebilir kalkınmayı savunmak ve çevreye zarar veren faaliyetlere karşı gelecek nesillerin haklarını korumak, temsil gücü yüksek STK’ların öncülüğünde daha etkili bir şekilde mümkün olacaktır.

STK’ların uluslararası çevre politikası tartışmalarına katılmaları, politika yapıcılar üzerindeki etkilerinin artmasıyla birlikte sürdürülebilir kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesinde bir güç haline geldiği söylenebilir. Hem toplumu bilinçlendirme hem de toplumun sesi olma açısından temsil gücü yüksek STK’lar iklim değişikliğiyle mücadele ve küresel çevre yönetiminde ön plana çıkmaktadır.

Uluslararası sivil alanda WWF, Greenpeace ve Earthjustice gibi küresel düzeyde faaliyet yürüten önemli STK’lar bulunmaktayken Türkiye’de çevre STK’larının hareketliliği oldukça sınırlı bir görünüm sunmaktadır. Söz konusu sınırlılığı aşabilmek ve daha güçlü kamuoyu çalışmaları

gerçekleştirebilmek adına "Sürdürülebilir Gelişme için Çevre Platformu" oluşturulmuştur. Ekonomik kuruluşların da bu kuruluş kapsamında yer almasıyla çevre konusunda iş dünyasının önemli bir yeri olduğu ve çevre dernekleri ile ilgili bir kısıtlama yapılamayacağı anlaşılmaktadır. Uluslararası alana açılan veya açılmayan ancak aktif faaliyet yürüten çevre STK'ları bulunmaktaysa da ülkemiz STK'larının temel ihtiyacının uluslararasılaşma olduğu vurgulanabilir.

Aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma amaçlarında yoksulluk, açlık ile mücadele, eşitsizliklerin azaltılması ve sanayi, yenilikçilik gibi birçok farklı husus ele alınmaktadır. Bu bağlamda tüm STK'ların sürdürülebilir kalkınma için katkı sağlaması beklenebilir. Diğer taraftan sürdürülebilir kalkınmada misyon üstlenen ve özellikle çevresel farkındalığı geliştirecek olan çevre STK'larının öncü konumda olması gerekir.

Sürdürülebilir kalkınmada başarılı bir sivil toplum için çatı bir kuruluşa ihtiyaç olduğu kadar sivil toplum kuruluşlarının diğer aktörlerle etkileşimi de önemlidir. Özellikle devlet karşılıklı etkileşimin önemli bir aktörüdür. Devletin, STK'ları dikkate alması, özellikle çevre konusunda bilgi ve birikiminden yararlanması ve karar

alma sırasında temsil gücünden faydalanması önemlidir. Ancak bu durumda da belirli çıkmazların olduğu göz ardı edilmemelidir. Zira geniş bir paydaş yelpazesi bulunmaktadır. Çatı kuruluş için en önemli husus çeşitliliği birlikteliğe dönüştürebilmektir.

Çevre STK'ları başta olmak üzere tüm kuruluşların yeşil organizasyona yönelimi önemlidir. Ayrıca yeşil İKY uygulamaları, yeşil organizasyon kültürü, yeşil yönetim yaklaşımlarının tüm fonksiyonlarını yerleştirebilmeleri, STK'ların iş yapış biçiminin sürdürülebilir projeler, eğitimler ve seminerlerle daha etkin hale getirilmesi önceliklidir.

Çalışmada sürdürülebilir kalkınma amacıyla STK'ların gelişimi ve dönüşümüne dair değerlendirmeler politika yapıcı ve uygulayıcılar için öneriler şeklinde son bölümde tasarlanmıştır. Ancak bu öneriler uygulamaya konulmadan önce çalıştayları yapılmalı ve SWOT analizleri (bir organizasyonun stratejik analizini yapmak için kullanılan yöntem) gerçekleştirilmelidir. Çünkü STK'ların çevre rejimleri, politika yapıcılar tarafından konumlandırılmaları, sermaye ile olan ilişkileri, sahip oldukları kapasitenin farklılık gösterdiğinin göz ardı edilmemesi gerekir.

Öneriler

Aşağıdaki öneriler, Sivil Toplum Akademisi tarafından 03.09.2024 tarihinde düzenlenen Sürdürülebilir Kalkınma ve Sivil Toplum Çalıştay'ından elde edilen çıktılar doğrultusunda geliştirilmiştir. Çalıştay hakkında daha detaylı bilgi için <https://ilke.org.tr/sta/surdurulebilir-kalkinma-ve-sivil-toplum-calistayi-gerceklesti> adresini ziyaret edebilirsiniz.

Kamuya Yönelik Öneriler

STK'ların rolleri ve sürdürülebilir kalkınmadaki etkileri, STK'ların amaçları, stratejileri, kaynakları, büyüklükleri, profesyonelleşme düzeyleri, üye sayıları ve politikacılara erişimleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

STK'lar yapılarına ve uzmanlıklarına göre çevre yönetimde savunuculuk, farkındalık yaratma, politika geliştirme, izleme, halk katılımı sağlama ve alternatif çözümler sunma gibi önemli rolleri üstlenir. Büyüklükleri, kaynakları, stratejileri ve profesyonellik düzeylerine göre etkileri farklılık gösterse de sürdürülebilir kalkınmaya katkıları bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmelidir.

Çevre STK'ları ve kamu kurumları arasında işbirliği yapılmalıdır.

Kamu kurumları ile çevresel STK'lar arasında bir "İşbirliği Masası" kurulabilir. Bu masa, karşılıklı güven inşa etmek ve çözüm odaklı tartışmalar için zemin oluşturabilir. Özellikle aktivist STK'lar ile de yapıcı bir diyalog geliştirilebilir.

Sürdürülebilirlikte çevre ile uyumlu ekonomi odaklı STK'lar tek bir alanda kısıtlı kalmamalı ve desteklenmektedirler.

Çevresel sürdürülebilir kalkınma ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişki göz önüne alındığında, iş sendikaları ve ekonomi tabanlı STK'lar bu programlarda önemli roller üstlenmektedir. Çevre STK'ları dışındaki kuruluşların sürdürülebilirlik konusundaki eksiklikleri belirlenmeli ve bu alanlarda kendilerini geliştirmelidirler.

Çevre alanında faaliyet yürüten STK'lar ile farklı alanlardaki STK'lar eşleştirilmelidir.

Çevre STK'ları arasında uyumu sağlamak için, bir "STK Değerler Çerçevesi" oluşturulabilir. Bu çerçeve, tarafların ortak hedefler ve prensipler doğrultusunda hareket etmelerini sağlarken, uyuşmazlıkların çözümü için arabuluculuk mekanizmaları içerebilir. STK'lar arasında mentorluk programı kurularak eşleştirmeler pratik bir kazanım üretebilir .

Çevre politikalarının etkili, kapsayıcı ve uygulanabilir olması için çevre STK'larının politika yapım süreçlerine katılımı ve uygulama adımlarında işbirliği sağlanmalıdır.

STK'lar bilgi paylaşımı, toplumun bilinçlendirilmesi, temsil hakkı ve sahayı izleyerek geri bildirim verme gibi roller üstlenerek şeffaf bir politika yapımına katkıda bulunabilir. Ayrıca, bilgi ve deneyim talep eden kuruluşlara destek sunarak, ağ kurma, ortaklıklar geliştirme, ikiz dönüşüm süreçlerine katkı sağlama, yeşil fon bulma ve savunuculuk için hukuki destek gibi imkanlarla çevresel dönüşüme stratejik katkılar sağlayabilirler.

Kamu, sürdürülebilir kalkınma için bölgesel özelliklere odaklanan etkinliklerle yerel STK'ların farkındalığını artırmalı ve fonlarla sürdürülebilirlik çalışmalarını teşvik etmelidir.

Böylece hem yerel STK'ların kapasitelerinin hem de sürdürülebilirlik ile ilgili somut çıktıların geliştirilmesi mümkün olabilir.

Sivil toplum ve üniversite işbirlikleri sağlanmalıdır.

Gönüllülük ve sürdürülebilirlik dersleri müfredata eklenebilir. Özellikle kurumların kurumsal sosyal sorumluluk çalışmaları için özel kuruluşların da dahil edilmesiyle geniş çerçevede ele alınabilir.

Başta İçişleri Bakanlığı-Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü olmak üzere kamunun proje çağrı ve değerlendirmelerinde “sürdürülebilirlik” belirleyici bir kriter olarak yapılandırılmalıdır.

Kamu kurumları, fon sağlayacakları veya destekleyecekleri projelerde sürdürülebilirliği önceleyen projeler için ek bütçe ayırmalı ayrıca proje süreçlerinde sürdürülebilirlik ilkesini bir ölçüt olarak değerlendirmelidir.

Çevre STK'larının sürdürülebilirlik raporlaması ve denetlemesi için uluslararası standartlara uygun bir çerçeve oluşturulmalıdır

Bakanlıklar tarafından belirlenen bu çerçeve, yeşil organizasyon prensiplerine uyumu ve insan kaynakları yönetiminde yeşil uygulamaları teşvik ederken, bağımsız denetim süreçlerini de içermelidir. Ayrıca, Greenwashing (yeşil aklama) risklerini önlemek amacıyla Global Reporting Initiative (GRI) ve Science-Based Targets (SBTi) gibi uluslararası kriterler benimsenmeli, süreçler şeffaf bir şekilde yönetilmelidir.

Çevre STK'larının uluslararası kapasitesinin güçlendirilmesi ve iklim diplomasisinde etkinlik göstermesi için kamu kuruluşlarının destek mekanizması geliştirmesi gereklidir.

Türkiye'deki çevre STK'larının uluslararası etkinliklerde daha güçlü temsil edilebilmesi için kapasite artırıcı eğitimler ve uluslararası staj programları düzenlenebilir. Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM) veya büyükşehir belediyeleri bünyesinde stratejik eğitimler verilebilir. İklim diplomasisi kapsamında, STK'lar uluslararası çevre ağlarına katılım, delegasyon üyeliği ve bölgesel zirvelere ev sahipliği gibi alanlarda desteklenmeli; kamu diplomasisi birimleri ile işbirliği içinde çalışarak etkin temsil ve bilgi paylaşımı için özel fon mekanizmaları oluşturulabilir.

Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Öneriler

STK'lar spesifik sürdürülebilirlik çalışma konuları belirlemeli ve bu doğrultuda toplum yararına sosyal girişimleri hayata geçirmelidir.

STK'lar belirli alanlara odaklanarak kaynaklarını verimli kullanır ve daha etkili mesajlar sunar. Örneğin; enerji verimliliğini savunan bir STK, ortak araç sistemleri (bla bla car vb.) kurarak ulaşımı daha verimli hale getirebilir. Proje-kışı-güzergah planlaması yapılarak tek bir araç ile daha fazla kişinin ulaşımı sağlanabilir.

Yeşil dönüşümü gerçekleştiren STK'lar, çevre dostu davranışları paylaşacakları sosyal kampanyalar düzenlemelidir.

Çevre alanında faaliyet yürüten STK'ların, özellikle sürdürülebilir kalkınma amaçlarını benimsemeleri ve çevresel sürdürülebilirlik için yeşil dönüşümü bünyelerinde gerçekleştirmeleri elzemdir. Aynı zamanda, bu değişimleri üyeler, gönüllüler ve çalışanların desteğiyle diğer kişi ve kurumlara aktarabilmelilerdir.

Sürdürülebilir insani yardımın çerçevesi belirlenmeli ve tüm STK'ların sürdürülebilirlik gelişmeleri bu bağlamda değerlendirilmelidir.

Bu doğrultuda, insani yardım faaliyetlerinin yalnızca acil yardım sağlamakla sınırlı kalmayıp, uzun vadeli çözümler üretmeye yönelik bir yaklaşım benimsemesi gerektiği ve kapsamında doğal kaynakları verimli kullanmayı, yerel ekonomilere katkı sağlamayı ve toplumsal dayanışmayı teşvik etmeyi amaçlaması beklenmektedir.

Kaynakça

- Altuntaş, C., & Türker, D. (2012). Sürdürülebilir tedarik zincirleri: Sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(3), 39-64.
- Arslan, H. (2011). Bir "doğrudan eylem hareketi" olarak Greenpeace (Yeşil barış). *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011(23), 247-258.
- Betsill, M. (2015). NGOs. Bäckstrand, K., & Lövbrand, E. (Eds.) içinde *Research Handbook on Climate Governance*. Cheltenham (s. 251-261). UK: Edward Elgar Publishing,
- Betsill, M. M., & Corell, E. (2008). *NGO diplomacy: The influence of nongovernmental organizations in international environmental negotiations*. Cambridge: MA: MIT Press.
- Borah, P. S., Dogbe, C. S. K., Dzandu, M. D., & Pomegbe, W. W. K. (2023). Forging organizational resilience through green value co-creation: The role of green technology, green operations, and green transaction capabilities. *Business Strategy and the Environment*, 32(8), 5734-5747.
- Cooper, R. (2018). *What is civil society, its role and value in 2018?* (K4D Helpdesk Report). Brighton, UK: Institute of Development Studies.
- Corell, E., Betsill M. M. (2001). A comparative look at NGO influence in international environmental negotiations: Desertification and climate change. *Global Environmental Politics*, 1(4), 86-107. <https://doi.org/10.1162/152638001317146381> adresinden erişildi.
- ÇEKUD. (2024). *Hakkımızda*. <https://www.cekud.org.tr/tr/hakkimizda/cekud-tarihcesi/> adresinden erişildi.
- Dışişleri Bakanlığı. (2024). *Sıfır Atık Projesi*. <https://www.mfa.gov.tr/sifir-atik-projesi.tr.mfa> adresinden erişildi.
- Doğan, F., & Acet, G.S. (2017). Uluslararası ilişkilerde çevre gündeminin inşası, çevrenin boyutları ve çevre rejimi. *Turkish Studies*, 12(24), 33-54.
- Dragomir, C. C. (2021). The green organization in the managerial context of sustainable development. *Review of General Management*, 33(1), 33-43.
- Fernando, J. W., O'Brien, L. V., Burden, N. J., Judge, M., & Kashima, Y. (2020). Greens or space invaders: Prominent utopian themes and effects on social change motivation. *European Journal of Social Psychology*, 50(2), 278-291.
- Fidan, E. T. (2020). Türkiye'de sürdürülebilir sanayi politikalarının uygulanması ve kamu, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörün sürdürülebilir sanayi politikalarına ilişkin yaklaşımlarının değerlendirilmesi. *Verimlilik Dergisi*, (2), 73-100.
- Güneş, G. (2011). Konaklama sektöründe çevre dostu yönetimin önemi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (1), 45-51.
- Habip, E. (2022). Yeşil girişimcilik; Çevresel değişimler, kültürel dinamikler ve sermaye biçimleri bağlamında yeşil şehir girişimcileri üzerine bir araştırma. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Kashima, Y. (2020). Cultural dynamics for sustainability: How can humanity craft cultures of sustainability?. *Current Directions in Psychological Science*, 29(6), 538-544.
- Keskin, T., & Güven, A. (2020). *15. dünyada ve Türkiye'de enerji verimliliği*. TMMOB Makine Mühendisleri Odası.
- Konuk Kandemir, N., & Habip, E. (2023). Sürdürülebilirlik kültürü ve sivil toplum kuruluşları: İstanbul'da çevre konusunda faaliyet gösteren dernekler. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(45), 817-840. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.1282979>
- Kuhlman, T., & Farrington, J. (2010). What is sustainability?. *Sustainability*, 2(11), 3436-3448.
- Kumar, R., Verma, A., Shome, A., Sinha, R., Sinha, S., Jha, P. K., ... & Vara Prasad, P. V. (2021). Impacts of plastic pollution on ecosystem services, sustainable

- development goals, and need to focus on circular economy and policy interventions: *Sustainability*, 13(17), 9963.
- Küçük, M., & Güneş, G. (2013). Sivil toplum kuruluşları ve çevresel sürdürülebilirlik. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 5(2), 298-311.
- Menteşe, S. (2017). Çevresel sürdürülebilirlik açısından toprak, su ve hava kirliliği: Teorik bir inceleme. *Journal of International Social Research*, 10(53), 381-389.
- Nasiritousi, N. (2019). NGOs and the environment. T. Davies (Ed.) içinde. *Routledge handbook of NGOs and international relations* (ss. 329–342). Routledge.
- O'Neill K. (2014). Architects, agitators, and entrepreneurs: International and nongovernmental organizations in global environmental politics. Axelrod R and VanDeveer SD (Ed.) içinde *The global environment: Institutions, law, and policy* (ss. 26-52). 4. edisyon. Washington, DC: CQ Press.
- Owen, C., & Dovey, K. (2008). Fields of sustainable architecture. *The Journal of Architecture*, 13(1), 9-21.
- Ozmehmet, E. (2008). Dünyada ve Türkiye sürdürülebilir kalkınma yaklaşımları. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 3(12), 1853-1876.
- Paker, H. (2012). Çevre rejimleri ve Türkiye'de sivil toplum örgütlerinin rolü: Akdeniz'de sürdürülebilirlik. *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 151-175.
- Raustiala, K. (1997). States, NGOs, and international environmental institutions. *International Studies Quarterly*, 41(4), 719-740.
- Raustiala, K. (1997). States, NGOs, and international environmental institutions. *International Studies Quarterly*, 41(4), 719-740.
- Scoones, I. (2007) "Sustainability". *Development in Practice*, 17(4-5), 589-596.
- Shank, D. B., Kashima, Y., Peters, K., Li, Y., Robins, G., & Kirley, M. (2019). Norm talk and human cooperation: Can we talk ourselves into cooperation?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 117(1), 1-70.
- Slingerland, M. A., Klijn, J. A., Jongman, R. H. G., & Van der Schans, J. W. (2003). *The unifying power of sustainable development; towards balanced choices between people, planet and profit in agricultural production chains and rural land use: The role of science*. Wageningen: Wageningen University,.
- TEMA. (2024). *Uluslararası İlişkiler*. <https://www.tema.org.tr/calismalarimiz/savunuculuk-ve-cevre-politikolari/uluslararasi-iliskiler> adresinden erişildi.
- Torney, D., & Cross, M. A. K. D. (2018). Environmental and climate diplomacy: Building coalitions through persuasion. *European Union external environmental policy: Rules, regulation and governance beyond borders*.
- Türkeş, M., (2022). İklim diplomasisi ve iklim değişikliğinin ekonomi politikası. *Bilim ve Ütopya*, 332, 31-45.
- TÜSİAD. (2003). *Basın Bülteni*. <https://tusiad.org/tr/basin-bultenleri/item/995-surdurulebilir-gelisme-icin-cevre-platfomu--cevre-mevzuatinin--ab-muktesebatina-uyumlu-hale-getirilmesi-gerekmektedir> adresinden erişildi.
- UN. (2015) *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. A/RES/70/1.
- UNFCCC. (2024). *Admitted NGOs List*. <https://unfccc.int/process/parties-non-party-stakeholders/non-party-stakeholders/admitted-ngos/list-of-admitted-ngos> adresinden erişildi.
- Uslu, A. T. & Marangoz, M. (2008). Kar amacı gütmeyen kuruluşlarda sosyal pazarlama ve çevre gönüllü kuruluşlara yönelik bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 109-137.
- World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.

İlgili Yayınlarımız

Etkisi her geçen gün artan küresel çevre sorunlarıyla mücadelede, çevre ile yaşam arasındaki dengeyi sağlama konusunda devletlere, işletmelere ve hatta bireylere önemli görevler düşmektedir. Küresel çevre sorunlarıyla mücadele etmek için sorumluluk alan sivil toplum kuruluşları (STK'lar) hem birer aktör olarak hem de diğer aktörleri birbirine bağlamak için çalışmaktalar ve gün geçtikçe etki sahalarını artırmaktadırlar. Sürdürülebilirlik kültürünü inşa etmek için çabalayan uluslararası çevre STK'larına paralel olarak Türkiye'deki çevre ve diğer STK'ların çevre uygulamalarına katılımı ve sürdürülebilir kalkınma için gereken amaçlarda işbirliği yapmaları vurgulanmaktadır. Aynı zamanda küresel çevre sorunlarıyla mücadele etmek ve uluslararası alanda işbirliğine entegre olunması için STK'ların uluslararasılaşma konusundaki eksikliklerine ve sürece uygun dönüşümleri öne çıkarılmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının yeşil organizasyon ve yeşil insan kaynakları yönetimi açısından ele alınmasının öneminden hareketle bu çalışmada, sürdürülebilir kalkınmada sivil toplum kuruluşlarının etkilerinin artırılması ve çevrelerinin genişletilmesi adına hem sivil toplum kuruluşlarına hem de politika yapıcılara öneriler sunulmaktadır.

İLKE
ilim kültür eğitim vakfı

sta
SIVIL TOPLUM AKADEMİSİ